

Numărul 35.

Oradea-mare 31 aug. (13 sept.) 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Teatrul Național.

— Conferință făcută la adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român, ținută la Sebeșul-săsesc. —

Onorată adunare generală!

Viața Societății noastre intră în o fasă nouă. Prin concludul luat anul trecut la Bistrița se lărgește terenul de activitate al Societății. Pe lângă continuarea adunării asidue de bani pentru „fondul” teatrului național român, se pun la cale și lucrările pregătitoare pentru înființarea teatrului.

Încetul cu încetul ne apropiem deci, conform însuflețirii noastre și puterii noastre materiale, de mărețul scop, care a chemat la viață această importantă Societate a noastră.

Și în acest moment, cred de potrivit a spune vre-o câteva cuvinte despre acest mare scop, răsărit din gândul senin și inima caldă românească a generațiunii noastre de la începutul erei constituționale.

O fac aceasta și pe motivul, că direcția greșită a dezvoltării artelor la noi, precum și lipsa de ideal a zilelor noastre și veleitățile cosmopolite, cari împiedecă la noi dezvoltarea firească a artei naționale, au întunecat — cel puțin în practică — și ideea teatrului național.

Din practică judecând s'ar părea, că marele nostru public, care cultivă și sprijinește mișcarea teatrală a Societății, consideră de singura notă esențială a teatrului național limba, în care se face reprezentățiunea.

Altfel nici nu ne putem esplică predispoziția pentru sumedenia de „localisări” și „imitațiuni” cari se reprezintă la noi prin diletanți. Trebuie să recunoșc, că în timpul ultim se observă o mică îndreptare în privința aceasta, dar luând de o-parte în considerare producția pieselor teatrale în timpul mai nou, cât și reprezentarea lor, trebuie cu durere să

constatăm, că la noi au trecere încă multe piese, cari afară de limbă — și câte-odată nici aceasta — nu au nimic comun cu poporul nostru.

Și limba nu e suficientă a da caracter național artei peste tot și teatrului în deosebi.

Calderon de la Barca, tradus în limbă clasică românească, tot teatru național spaniol rămâne; precum și Grieg, cântat cu text românesc, tot muzică națională norvegiană rămâne.

Arta națională și în deosebi teatrul național trebuie să fie rupt din viața națională a poporului, trezit la conștiința de sine.

Fiecare popor, cu aspirații de viață, își are individualitatea sa națională precisă, care e rezultatul unei lungi dezvoltări între anumite condițiuni date.

Și arta unui popor trebuie să fie transpirată de toate notele esențiale ale individualității specifice a poporului. Trebuie să fie răsărită din tezaurul național al tradițiilor, ideilor și aspirațiunilor unui popor, trebuie să afirme și manifeste temperamentul național și trebuie să fie cea mai perfectă reoglindare a modului de simțire și cugetare națională. În arta națională și în deosebi în teatrul național, ca sinteza artelor, trebuie să găsim cristalizate moravurile și obiceiurile naționale, așa zisa înțelepciune sau filosofie de viață națională — ca rezultată a experiențelor ce se leagă de istoria poporului, — și limba, ca rezultat al cugetării și simțirii naționale.

Așa e teatrul național al popoarelor mari și cu cultură veche din apus și așa trebuie să fie și teatrul național al poporului nostru, care este atât în urma originii sale, cât și în urma pozițiunii sale geografice chemat să fie aici la poarta Orientului cea mai puternică sentinelă a culturii și civilizațiunii.

Dacă teatrul nostru și arta noastră peste tot încă nu a apucat fără șovăire pe căile aici indicate, nu zace — cel puțin pentru trecut — în noi sau în poporul nostru cauza, ci în împregiurările grele, prin cari a trecut aproape două mii de ani poporul nos-

tru pe acest pământ, cucerit de străbunii noștri glorioși.

Epoca renașterii noastre naționale înseamnă în istoria artelor la noi o săritură fatală, pe deplin motivată de împregiurări, dar foarte păgubitoare pentru dezvoltarea și perfecționarea artelor noastre ca *arte naționale*.

Voiă căută să me explic pe scurt, căci chestiunea aceasta de și se ține strict de istoria dezvoltării teatrului național, nu o pot tracta — conform importanței ce-i revine — mai pe larg, căci aș depăși cadrele înguste ale unei conferențe.

Arta națională se desvoltă — precum am atins deja — din tezaurul național al poporului. Originea poeziei, muzicii, teatrului, sculpturii și a tuturor artelor zace în popor, în deprinderile și obiceiurile specifice ale poporului.

Literatura cultă se dezvoltă din literatura populară. Cântecul bătrânesc e germenul poeziei epice, doina al lirei și dialogurile, orațiile și răspunsurile legate de datinele noastre seculare, d. e. la nunți, la anul nou, la sărbătoarea Crăciunului și la Bobotează, conțin germenele teatrului național, germene ce l-am transplantat pe aceste plașuri și văi de pe pământul clasic al Italiei.

Dacă tempestățile grele, cari au trecut și nu arare-ori au chiar amenințat cu estirpare poporul pe acest pământ, nu ar fi împiedecat dezvoltarea noastră politică națională și culturală pe pământul vechei Dacii, atunci fără îndoială se înalță în decursul veacurilor — precum s'a întâmplat la popoarele din Apus — din acești germeni teatrul național român, independent față de influințele străine de gândirea și simțirea românească, pe deplin os din osul și simțire din simțirea românească.

Dar vremurile n'au fost de așa. Sub teroarea și primejdia invasiunilor continue dușmane, cari mai de mult de o mie de ani au ars și stins ori-ce viață culturală pe acest pământ, iar mai târziu sub teroarea unei constituțiuni draconice, care ne-a tolerat numai spre a ne putea exploata... n'a mai putut fi vorba despre dezvoltarea unei vieți culturale în sinul și din mijloacele poporului. Poporul român a dat o probă clasică a vitalității și a îndreptățirii sale la existență, nu prin o muncă gigantică culturală, de care eră capabil și pentru care avea mențiuni, ci prin *puterea sa de rezistență*, acea putere miraculoasă — fără păreche în istorie — care l-a susținut aici intact în cele morale 18 secole, de și în cursul acesta vitreg al vremii nu a avut nici măcar un singur moment de respir liber.

Și opt-spre zece secole a păstrat. Românul pe aceste văi și plașuri adânc ascunși în inima sa și îmbrăcați în datinele și obiceiurile sale, în limba sa, germeii artei clasice, apucați de la glorioșii străbuni. Un tezaur acesta de nemărginită creațiune artistică. Un izvor inepuisabil de concepții înalte, anume menit să constituie fondul intelectual și moral al unei înalte vieți culturale și artistice în Dacia lui Traian.

În fine a sunat ceasul desrobirei, ceasul trezirii din somnul letargic, care ne-a amorțit brațele și prins în obedii gândirea și simțirea națională.

Fiii națiunii, primii cari au frecat somnul din ochi, au rămas uimiți și orbiți de razele puternice de lumină ale culturii și civilizațiunii, ce venia din Apus.

Plini de admirație priviau la strălucirea din Apus și cuprinși de adâncă durere vedeau sărăcia neagră în care se află poporul român.

Dar de o dată s'a trezit în el și conștiința mândră a originii poporului, conștiința vie națională, acest isvr de viață și putere, care nu l-a lăsat să despereze, ci din contră le-a șoptit că și poporul român trebuie să atingă acel grad de strălucire la care au ajuns surorile din Apus, ca apoi împreună cu acele să îplinească mențiunea ginteii latine pe acest pământ.

Și aici urmează săritura fatală în dezvoltarea artelor naționale la noi. Orbiți de lumina din Apus, giganzii renașterii noastre naționale și politice, n'au observat tezaurul ascuns în sufletul poporului și întru cât au dat de unele manifestațiuni timide ale lui, nu le-au știut apretia, ci s'au luat după esembele strălucitoare din străini, desemnând calea dezvoltării noastre în imitarea clasicilor străini.

Și părinții noștri au făcut minuni în direcția aceasta. În scurtă vreme au adus-o până acolo, încât cu o mândrie oare-care vorbeau despre un Goethe al Românilor, despre un Schiller și Bürger al nostru și așa mai departe. N'avem decât să răsfoim cărțile de seamă literare din prima epocă a renașterii naționale și vom remănea surprinși de mândria națională, care culmină în constatarea orgolioasă, că am ajuns pe luceferii literaturii și artei apusene.

Nu discut acum, întru cât o judecată obiectivă saă numai amorul propriu a dictat aceste aprecieri, căci pentru noi și scopul nostru este irelevant rezultatul obținut, *fiind direcția în sine greșită și păgubitoare*.

Artele noastre, ca arte naționale nu au să se desvolte din imitarea artelor străine, ci din tezaurul nostru național și cât se poate de ferit de influențe străine. Ori ce element străin introdus în viața sufletescă a poporului — dacă acel element nu a parcurs procesul firesc al asimilării spontane — e un element distructiv și denaturează geniul național al artei.

Din fericire n'a ținut mult această direcție nenorocită.

Ce a fost Rousseau pentru filosofie și în special pentru teoria educațiunii și ce a fost Herder în privința teoriei estetice, a fost pentru literatura națională română în practică nemuritorul Vasile Alecsandri. Primul a strigat din pept plin să ne reîntoarcem la natură, căci numai aceasta conține legile eterne ale dezvoltării; al doilea a arătat, că poporul e leagănul simțului nefalsificat estetic; iar Alecsandri a descoperit și scos la iveală tezaurul neprețuit de limbă și literatură, ce zăcea ascuns în popor și ne-a deschis calea singur adevărată și bună a *dezvoltării literaturii românești din fântânile proprii*.

(Finea va urma.)

Dr. Valeriu Branicea.

Nădejdea e un împrumut ce se face fericirii.

*

Nu se cuvine să combați opinia decât prin raționamente, căci în idei nu putem da cu pușca.

*

Viața este o enigmă a cărei deslegare ne-o face cunoscută moartea.

B l e s t e m u l .

— Tragedie. —

Treî acte în versuri.

(Urmare.)

Scena II.

STROE, LIA, ROXANDA.

Stroe se retrage încet, merge spre geam.

ROXANDA.

Tot lucrezi? și mama-ți șade
Singurică în odaie?
Uite-aproape e 'ntuneric;
Îți strică ochii.

LIA lasă lucrul.

Vezi, te-ascult.

ROXANDA, sărutând-o.
Crinul meu frumos și dulce.

STROE, de la geam.

A! dar ce-i? un ture la scară!
Ese repede.

ROXANDA.

Azi am mers și prin grădină;
Toți caișii sunt în floare.

Cu durere, aproape muștrând.

Tristă? Iar! Ce 'nseamnă asta?
Nu știi tu că nu ai voie
Să apară mahnită?

LIA.

Mamă,

Nici nu sunt.

ROXANDA.

Te-ascunzi degeaba.

A! vezi bine ce te doare.
Să n'ai grije, — eu te apăr.
N'am să las s'ajungă Jani
Pân' la scumpa mea copilă.

LIA.

Tata inse...

ROXANDA.

Ce-i cu tata?

Fericirea ta înteu
Deci îți spun...

Stroe intră din nou, foarte grăbit. Roxanda îl vede, întrebă

Ne-ai aduce vr'o veste?

STROE.

Un drumeț ar vrea să între.

ROXANDA.

Și îl lași să mă aștepte?
Nu știi tu, bătrâne Stroe,
Că la tatăl meu, drumețul
Fu primit și 'n miez de noapte,
Și că eu...

STROE.

Da... știi... dar ..

ROXANDA.

Spune.

STROE

Omul care stă la poartă,
Nu-i drumeț ca toți drumeții.

LIA.

O! e poate-un om ce fuge
Îngrozit de teama morții; —
Căci știi, mamă, Ipsilante...

ROXANDA, repede.

O! atunci să între 'ndată;
Bietul om fugar și singur!

STROE.

Da, un ture fugar...

ROXANDA.

Mergi iute,

Poate grecii-i sunt pe urmă!
Ah!

STROE.

Me duc cu bucurie...

Un fugar... pe drum de noapte!
Creștinesc e să i dai mâna,
Și să-l aperi la nevoie.

Stroe ese.

Scena III.

ROXANDA, LIA.

LIA.

Îar omor și jaf în țară!
Nu mai e un ceas de pace!
Vai de cei fugari...

ROXANDA.

Sărmanii!

O! aș vrea să-mi stea 'n putință
Să ascund pe toți fugarii.

LIA.

Dar cum faci, căci știi că tata...

ROXANDA.

Nici nu vreați măcar să cuget.
Binele înteu! — în urmă
Ce e scris să se întemple.

După o pauză.

Ah! de când cu fanarioții
Nu-i o clipă să n'aducă,
Un blestem de ceasuri rele!
Vai! de biata noastră țară,
Vai! de biet pământul nostru;
El așa bogat și mândru,
Răsfățat în flori și holde,
Să se schimbe, ca prin farmec,
Într'un cuib de șerpi și viespi!
Triste zile treci Moldovo,
Zile negre, de restriște!
Spini crește și îți omoară
Mugurii și toată floarea,
Vestejește sub cer albastru,
Și te stingi și pieri de tot...

Scena IV.

ROXANDA, LIA, STROE, ALI.

Ali poartă costum de enicer. E grăbit și zdrobit de oboseala fugii.

STROE.

Aide, vin!

ALI, Roxandei.
Me ierți, stăpână...

LIA, blândă.

Întră ..

ROXANDA.

Casa ți-e deschisă.
Pe drumetul care intră
Nu-l întreb de unde vine;
Vreați în casa mea să aflu
Voe bună și odihnă.

ALI.

Trec pe pragul unei case
Românești, pe cât îmi pare...
Mulțumesc, stăpână bună,
Să dea cerul să-ți întoarcă,
În copila ta frumoasă,
Binele ce-mi faci acum!
Urmărit, de patru zile
Rătăcesc prin văi și codri.
Port pe mine somnul morții!
Vești, sunt ture! și turcii astăzi
Urmăriți sunt pretutindeni.
Vin din Iași! Ai mei tovarăși
Aș fost prinși de Igsilanti.
Aș pierit, vai, toți sărmanii!
Un român milos la suflet
M'a făcut să scap de-acolo!
Rog pe-Alah să-ți vadă fapta
Și 'nsutit să-ți răsplătească.
Sunt zdrobit... și mai departe
Nu mai pot să merg de-acum!
Mulțumesc stăpână bună
Si aștept să-mi vie soarta,
Bună, rea, or cum o fi!...

LIA.

Vom căta să fie bună.

ROXANDA.

Cât vei fi la noi ești sigur!
Când ți-am spus odată: „intră“
Înțeleg: „bine-ai venit!“

Ali se înclină până jos. Lia vine lângă Ali și-i vorbește.
Roxanda se întoarce spre Stroe.

Stroe, mergi și vești de dânsul.
Ingrijește-l cât mai bine.

Luți Ali.

Ha!... În camera de-alături
Patu-i bun, e larg și moale.

Luți Stroe.

Pregătește să ia cina; —
Ca pe-un fiu să-l ai în pază...

LIA.

Noapte bună!

Aparte.

Bietul om!

Roxanda conduce ea singură pe Ali. Se oprește de o
dată, se întoarce la Stroe.

ROXANDA.

Vești ca slugile să tacă
Să nu spue nici o vorbă
Luți Eracli...

STROE.

Bine!

Aparte, mergând spre ușa de esire.

Greul,
Dacă află, îl omoară!

Se aude vuitul unei trăsurii care se oprește la scară.

LIA.

A! auți?

E-aproape noapte,
Cine vine-acum la noi?...

Stroe merge la fereastră ca să vadă. Lia îl urmărește
cu privirea, fredonează.

Mi-aș spus rëndunelele,
'N crâng,
C'adesea-ori stelele
Plâng!

STROE, de la fereastră.

Nu se vede .. pare-un tinăr

LIA.

Tinăr!

STROE.

Calul roib!... el este!

LIA.

El!

STROE.

Boerul Jani.

LIA, contrariată.

Jani!

Ah!

STROE, aparte.

Crăpă mai bine 'n drum!

Pausă. Stroe vine lângă Lia.
Nu se bucură stăpâna?

LIA.

Să me bucur! să me bucur!
Când îl ved me prinde groaza.
Ce ochi lași și mici de vulpe.
Ah! mi-e frig și tremur, Stroe,
Tremur, uită-te cum tremur!

Ușa se deschide. Intră Jani, condus de Eracli tatăl Liei.

Scena V.

LIA, STROE, ERACLI, JANI.

ERACLI lui Jani, fără să zărească pe Lia.

O, de sigur! — Decî vorbește-î
Și să vești ce-o spune fata.
Să n'aj inse nici o grije,
Ești o daș și-atât ajunge!

Stroe se îndepărtează de Lia, care a auzit ultimele cu-
vinte. Eracli, în penumbra zilei care moare, zărește pe Lia.
El e contrariat.

A! aci eraî?...

LIA.

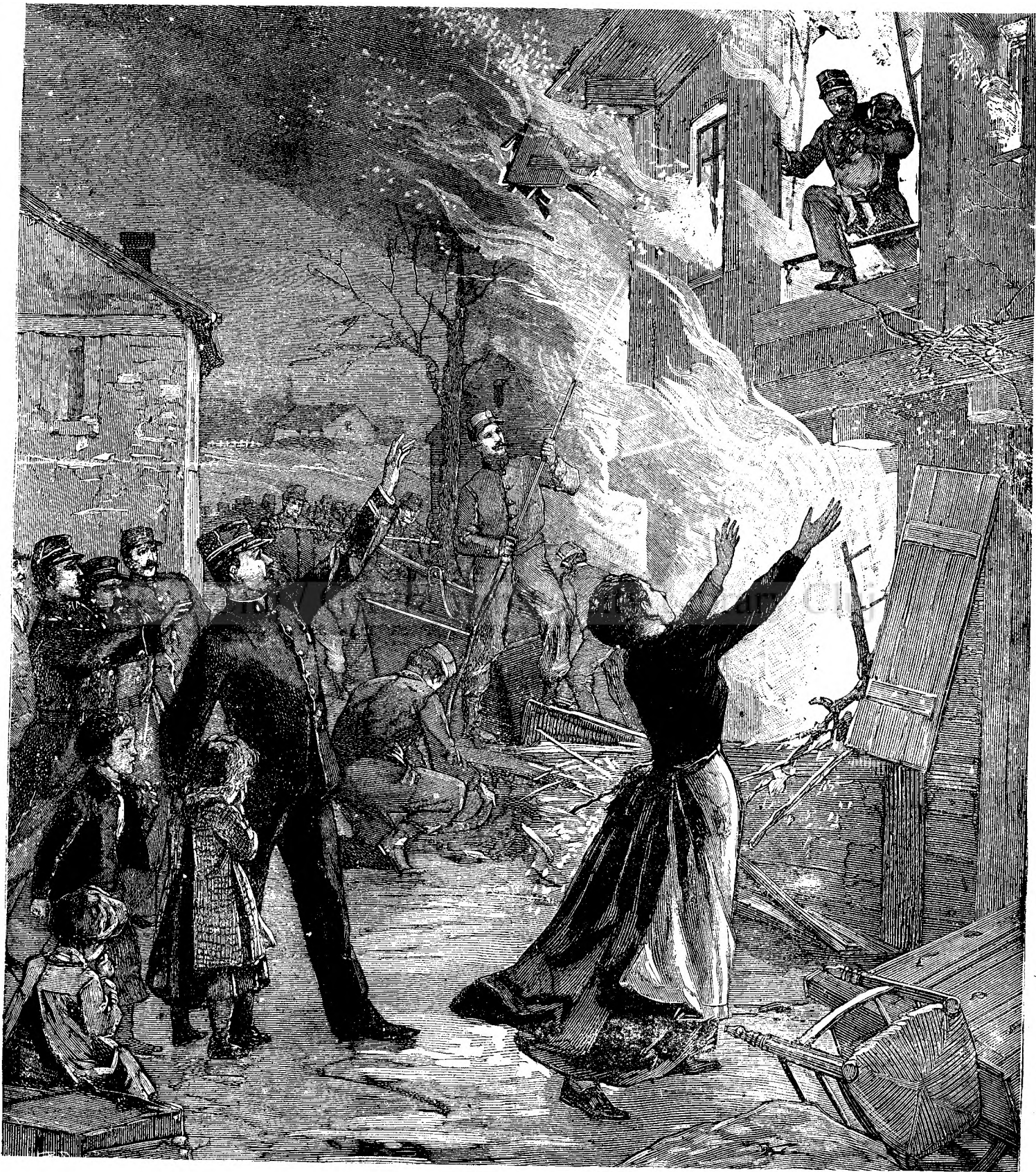
Da, tată.

Jani, înaintând spre Lia.

Celui mai plecat din oamenî,
Îi dai voe să sărute
Pielea alb' a mânușitei?

(Va urmă.)

Ludovic Dauș.

M o m e n t g r o z a v .

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. —

(Urmare).

II

Dadsisas.

Pădurea seculară clocotia de sgomot.

Copacii gigantiei își îndreptau vârfurile țintă spre cer; în natură domniă liniște măestoasă; abia clătia o boare lină, rēcoritoare, frunzele arborilor, producēnd acel freamet plăcut, ce dă pădurilor bētrâne un farmec deosebit.

Codrii-s compuși din ființe vii, cari își aū limba lor, simțirile lor. Când vēntul lin de vară le adie frunzele, copacii își povestesc în murmur taīnic trecutul, își improaspētă amintirile, se veselesc. Iar cānd se izbeșce de crengile lor vēntul cel cumplit al viforelor, se mānie, gem de durere, protestează, se revoltă.

Dar de present toīul ce conturbă liniștea codrilor eră de alta natură.

Din depărtare mare se aușieau strigāte puternice, cāntece sēlbatice.

Din sgomotul ce făcea pădurea să clocotească, ori cine putea deduce cu siguranță că acela e produs de o mulțime de bărbați și femei.

Plecānd în direcțiunea de unde venia sgomotul, peste pnțin timp ajungem la o poiană frumoasă, aședată în mijlocul codrului ca o icoană uriașă în codrul verde.

Soarele scāpātase deja de mult spre apus și chiar se pregătia să-și ascundă dealul acoperit de stejari bētrāni fața lucitoare. Īntunerecul nopții propășinde începū a-ș intinde peste lumea somnoroasă vēlul negru, cāutānd a acoperi toate în negrime nepētrunsă de ochi. Dar nu mult timp îi ținū stāpānirea, cāci la rēsārit se rădică de după deal discul zimbitor al lunei pline, și întreșend în vēlul nopții firele de argint ale blāndelor sale raze, tot pāmēntul il imbracă în vestmēnt de lumină tremurătoare.

În poiana pădurii ardea un foc colosal, în giurul cărui stātea o mulțime de Goți, cāntānd sub conducerea ewarților o melodie tristă.

Nu departe de acest foc se ridică un rug clădit din trunchi despicați. Înaintea rugului, pe scānduri groase zăcea un cadavru de bărbat. În reflexul luminii de flacări se puteau destinge trāsăturile feții sale, pe care moartea apēsase sigilul seū infiorător. Barba sa stufoasă, în care nu eră nici un fir cārunt, și pielea intinsă a obrajilor seī paliți, arātău că decedatul n'a fost bētrān.

Lāngă trupul fără viață al Gotului mort, o grupă de bărbați și femei legate cu mânila la spate, își purtaū în giur privirile îngrozite de soartea ce-i așteptă. Aceste ființe nefericite erāu servitorii și servitoarele decedatului.

Cāntecul ewarților se sfērșī; ultimele sale acorduri repetate de ecoū trecură într'un murmur clocotitor, care cu incetul se depărtă, până ce în sfērșit amuți cu totul.

În tăcerea mută ce urmă cāntecului trist, privirile tuturor erāu ațintite spre bētrānul Samanarich, care întorcēndu-se spre nord, își ridică mânila cātră cer și zise:

— Zei puternicii! voi ați dispus, ca primul om să crească din pământ ca frasinul. Și tu Wuotan, eroule neinvins, ai dat formă trupurilor omeneșei și tuturor obiectelor! Tu ai ales lăcaș nornelor: Wurt, Werdandi și Scult, la sfânta fântână ce isvoreșce lāngă una dintre celea trei rădēcini ale arborelui de viață. Tu le-ai dat lor putere să stătorească lungimea vieții omeneșei! Din nālțimea tronului teū ceresc toate le veđi, și corbii cei albi ce șed pe umerii tei toate ți le șoptesc în urechi ce se întēmplă pe pāmēnt. Tu șei deci prea bine, că Sigurd care zace aici fără viață, merită fericirea de a fi suscept în ceata aleșilor tei. Nu lāsă deci, ca nemiloasa Hellia să ducă pe Sigurd în tristul și intunecosul seū imperiū!

În acest moment unul dintre ewarți păși înainte lui Samanarich cu o sabie ascuțită și i-o întinse. Alți patru ewarți ridicară într'aceasta mortul și-l proptiră să stea în picioare.

Mulțimea începū a intonā un cāntec vesel, al cărui cuprins eră că Sigurd n'a murit încă. Cāntecul devenia din ce în ce tot mai vioiū, pe urmă trecū în strigāte chiotitoare însoțite de mișcări de joc.

La semnalul ce-l dādū Samanarich prin rădicarea sabiei sale, jocul de o dată încetă.

— Hellia nemiloasă! — strigā acum bētrānul. — Nu-ți intinde mânila după Sigurd, că acela nu-ți compete ție! Pentru că n'a murit în așternut... Īată eū, ewartul sprem al lui Wuotan, imi rădic arma asupra lui și-i dāu lovitura de moarte!

Zicēnd acestea, se avēntă asupra mortului și cu o unică puternică lovitură de sabie despărți capul aceluia de cātră trunchiū.

Mortul cădū pe scānduri.

Ewarții il rădicară și-l suiră pe rug.

În acest moment în grupa servitorilor legați se nāscū o agitație plină de îngrijiri. Unii mai slabi de inimă se svērcoliaū cu desperare să-și scoată mânila și picioarele din legături; iar cei mai firoși își așteptău soartea cu resignație nepăsătoare, privind stupid la celea ce se întēmplău în giurul lor.

Bētrānii ewart reluā din nou firul vorbirei:

— Sigurd a fost erou nobile! Trebuie deci să ne îngrijim să se n'nfășeze înainte lui Wuotan cu suită corespundătoare poziției sale.

Zicēnd acestea fără urmă de emoțiune, arātău cu mâna spre grupa servitorilor.

Ewarții pāreāu a așteptā numai acest semn, cāci la moment se repeđiră pe oamenii neputincioși și în câteva clipe il uciseră pe toți Trupurile sāngeroase le suiră apoi pe rug, și după ce mai uciseră încă și doi cai cari de asemenea fure ridicăți pe rug, Samanarich dādū aceluia foc.

Isprāvind acestea, din nou își rădică mânila spre cer și se rugă:

— Puternice Wuotan! Trimite virginele luptelor, pe frumosele walkyre, cu cari se desmeardă eroii tei, să ducă pe Sigurd în odāile tale spāțioase, unde domneșce veselie și joc de arme!

Din privirea fanatică a bētrānului transpiră incredere, că rugăcinnile sale vor fi ascultate de zeul cātră care le-a înălțat. Din întēmplare în acest moment se pornia un curent de aer, care, sbicuiind flacările rugului, din mijlocul acestuia rădică un nor de fum negru țintuit de sperlă aprinsă și șhintei scelicioase.

Mulțimea eră adānc emoționată de aceasta pri-

veliste și de cântecul armonios al preoților ce umplu toată poiana, după ce bătrânul își terminase rugăciunea.

Unii mai creduli afirmau că au văzut vestmintele lucitoare ale walkyrelor, cum înălțau prin norul de fum pe Sigurd către cer.

Ultimelă acoarde ale cântecului lugubru se risipiră în murmur depărtat, când Samanarich zise:

— Ewarti ai zeilor! aduceți jertfe pe altarele stăpânilor voștri din lăsamântul lui Sigurd!

După aceea punându-și mâna pe umărul unei preotese tinere, îi șopti în ureche:

— Alvamelda! vino cu mine.

Preoteasa se supuse fără ezitare poruncei bătrânului și porni cu acesta.

Calea lor se îndreptă către marginea poeni, unde la lumina lunii și a focului se zăria un loc îngrădit.

Abia se depărtară vre o câțiva pași de mulțimea sgomotoasă când Samanarich se opri și zise către preoteasa ce mergea cu el:

— Alvamelda! Potu-me încrede în sinceritatea ta? Știi tu păstră secretele?

— Așa cred că nici o dată n'ai avut pricină să te plângi în potriva mea — respunse aceasta fără șovăire.

— Numai de aceea ți-am pus aceasta întrebare, fiica mea, ca să-ți atrag atențiunea la importanța planului ce s'a deșteptat astăzi în mine. Dacă vom reuși, nimbul nostru va fi mai mare decât al tuturor preoților și preoteselor, pe lângă ceea vom mângăia și pe un părinte întristat.

Începură apoi a păși încet, ca Alvamelda să nu scape nici o silabă din tainicele cuvinte ale bătrânului.

Ajunși la poarta locului îngrădit, le eși în cale un bărbat.

— De mult ești aici, Athaulf? — întrebă pe acesta Samanarich.

— Ve aștept deja de aseară.

Bătrânul deschise poarta impletită din nuele și intră chemând cu sine pe Athaulf și Alvamelda.

Locul unde intrară era neted și acoperit de iarbă, numai la mijlocul lui se ridică o colină mică, care era îngrădită cu gard înalt. Pe vârful colinei niște copaci uriași își întindeau crengile bătrâne, formând sub ele un fel de boltitură ca un cort.

Vântul de vară ce suflă de către acești copaci, aducea cu sine un miros pestilent, care infectă toată impregiurimea.

Aici era sfântul bērc al zeului Wuotan, unde se aduceau jertfele publice, și zeul își manifestă prezența prin clătirea misterioasă a crengilor de copaci de pe vârful colinei. În apropierea acestor copaci era și grajdul armasarului cel sfânt, alb ca zăpada, care și trăgea originea de la năzdravenul armăsar al lui Wuotan. Aici se păstra idolii zeilor și carul cel sfânt pe care purtau acești idoli. De pe crengile mai groase ale copacilor atârnau capete de animale, cari, trecute în putrețiune, respândiau acel miros neplăcut ce făcea aproape insuportabilă prezența mai îndelungată în acest loc.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

De la „Păduri“.

— Comitatul Hunedoara. —

5. La naștere.

(Zăcoane.)

Moașa o alege mama pruncului după plac. Trei zile ea se îngrijește pe lângă nou născut și de dorințele mamei și o agrăește de aci 'ncolo „nepoată“. Moașa duce nepoatei mâncări dulci și alese.

În fiecare zi duce câte trei pogăci împodobite cu pupi făcuți cu căciuliă de mac și cu fusu. În ziua a treia, ea duce pruncului drept cinste doue scutece de pânză, unul de lână și o fașă. În aceasta zi se mătură frumos casa nepoatei și se face prânz mare unde omenesc bine moașa, căci altă plată ea nu are decât cinstea ce i se face. Atunci cântă fluera ori cimpoiul și cei jucăuși dintre neamuri și joacă. Tot în ziua a treia se gătește o pogace pentru moașă prin ce se desdaunează pentru cele aduse trei zile.

Seara zilei a treia, moașa pune pe masa nepoatei un blid nou de pământ umplut cu apă proaspătă de isvor, de gardinea (margine) căruța se proplesc noue linguri de lemn. Când le pune, moașa se gândește la tot felul de necasuri de cari își aduce aminte, ca de acelea să fie scutit copilul.

Pogacea a noua moșască se viră sub blid, iar în giurul lui se infășoară „brăcia“ moașei, pe care din dimineața următoare începând șase săptămâni o poartă nepoata la brâu. Că oare ce însemnătate are blidul cu apă și lingurile, Pădurenii nu-și dau seamă. Noi inse „per analogiam“ am găcit-o deja că pentru vergurile ursitoare s'au pus, căci în noaptea a treia decid soartea pruncului.

Până când copilul nu e moșit e bine să pui mițul la el pe pept ca să doarmă ca pisica.

Nainte de ce ar fi botezat, nu-i bine să lași pruncul singur, ori de n'ai încătrău, pune fer lângă el ca să-l păzească Dzeu de un ceas slab.

Troaca de scaldă nu se întoarce cu gura în jos, ca să nu-i vină copilului reul, să nu „vomească“.

Când se sparie copilul și tresare din somn, e bine să puseți în lemn cu umplutură de plumb; plumbul îl adună și îl topești, apoi te gândești: „S'or fi speriat din om, din căne“... ș. a., apoi arunci repede plumbul în apă rece și să vezi, că plumbul ia forma lucrului de care s'a speriat copilul! Din apa de pe plumb dai pruncului să bea, iar restul îl mesteci cu apa de scaldă.

Șese săptămâni, de câte ori mama trece valea ori vre-un pēriuș, să nu-ș uite să-ș pue cu mâna puțină apă 'n sin ca să nu-ș piardă laptele. — Dacă din negrije și l-a perdut, e bine să-și aducă aminte de valea-pēriuș în care l-a perdut. Să-și anine atunci fața micuțului la brâu în partea dreaptă și iae pâne și sare în sin și așa să treacă de nou valea pēriuș, să inmoae pita în apă, s'o sereze și s'o sugă.

Dacă nici cum nu-i vlnē 'n minte locul unde ș-a perdut laptele, e bine să bată postav roș în pragul ușii de la casă și să-l lase acolo să se potoașă de bună voe.

Emil V. Degan.

SALON

ADUNAREA DIN SEBEȘUL-SĂSESC.

Raportul general al comitetului Societății pentru crearea unui fond de teatru român despre activitatea sa în anul 1902/3.

Onorată adunare generală,

Scopul urmărit de Societatea fondului de teatru e înalt și frumos, de cea mai mare importanță pentru interesul cultural al neamului nostru. Dar acest scop e merit a răspunde unor trebuințe curat intelectuale ale vieții neamului nostru.

Din cauza aceasta a fost natural, că rostul acestei Societăți n'a fost apretiat, în trecut, în destulă măsură, de publicul nostru cel mare și scopul ei n'a fost în stare a însufleți, la gradul înalt, pe întreaga clasă cultă a poporului nostru. Mulți din oamenii noștri erau de credință, că până ai de împlinit atâtea probleme practice, cari condiționează progresul unui neam, străduința de a realiza un scop atât de idealistic, cum e cel al înființării unui teatru românesc, este o cheltuială de forțe, fără folos. În „Tribuna“, numărul din 7 sept. 1889, s'a publicat o corespondență, trimisă din Banat, din incidentul unei adunări generale a Societății, în care între altele se zicea: „Să o spunem curat, în public, ceea ce me reu ne-o spunem unul altuia: nu ne putem însufleți pentru o idee, care deocamdată ni se pare nerealizabilă. Astăzi, când avem atâtea neajunsuri de înlăturat, atâtea instituțiuni de folos practic urgent de întreținut și de creat, mi se pare o greșală economică, o idee eronată, ca să aducem jertfe materiale pentru o instituțiune, — în sine foarte măreață; — dar de care încă mulți ani putem și trebuie să ne lipsim. (Măiorescu, Critice I, pag. 338.)

Credem, că am ajuns astăzi cu dezvoltarea culturală de nu mai putem admite părerea aceasta. Astăzi vedem clar, că pe lângă instituțiunile de folos practic ne sânt ca imperioasă trebuință și instituțiunile, cari sânt chemate a se dezvoltă, impurernici și direcționă energia sufletească. Astăzi ne vedem și noi ajunși la gradul de dezvoltare culturală, ca să șcim simți indemnul de a jertfi și pentru altarul Thaliei. Astăzi șcim și noi apretia înalta problemă a teatrului, căci atâtea documente ne stau de față și ne mărturisesc despre însemnătatea lui.

În consecvență, astăzi ne bucurăm din toată inima vedând cum prin nepregetarea la muncă a foștilor purtători ai stindardului Thaliei române din patria noastră, a ajuns biruită greutatea, ce puneă pedecă mersului dorit al Societății fondului de teatru. În special comitetul actual simte deosebită bucurie având să conducă opera înființării teatrului pe calea realizării.

În urma hotărârilor de mare importanță, ce societatea a adus în adunarea generală ținută anul trecut la Bistrița activitatea societății este îndrumată

să îmbrățișeze deja problema înființării teatrului român.

Prin aceasta, Societatea pentru fond de teatru român intră în o nouă fasă de dezvoltare și se prezintă ca o putere cu mult mai mare ca până acum. În urma aceasta inse ni se și impun mai mari datorii și silințe de a lucra.

Comitetul a primit însărcinarea de la adunarea generală din Bistrița, să elaboreze un plan de acțiune relativ la lucrările de executat pentru pregătirea înființării teatrului. Comitetul s'a preocupat mult de chestiunea aceasta și a compus planul de acțiune ce se înaintează onoratei adunări generale spre deliberare. La pregătirea acestui plan comitetul a luat în vedere toate momentele, pe cari le-a socotit chemate să îndrumeze activitatea Societății în direcțiunea indicată de trebuința desfășurării naturale a lucrurilor în vederea pregătirii sistematice a înființării unui teatru cu o menire sănătoasă. Acest plan a fost trimis, de cu vreme, tuturor redacțiunilor ziarelor și revistelor românești spre a putea fi discutat și pe calea aceasta.

Comitetul și-a ținut de datorie și în anul acesta, a deșteptă și cultivă interesul publicului nostru cătră idea reprezentată prin Societatea fondului de teatru. În privința aceasta ne este de mare importanță sprijinul bărbaților de încredere. Se poate zice că zelului bărbaților de încredere revine meritul rezultatului în aceasta direcțiune. Comitetul a avut anul acesta ocaziunea a se convinge de aceea ce se poate realiza prin zelul bărbaților de încredere, atât în privința înscrierii de membri, cât și în privința aranjării de reprezentațiuni teatrale.

Ne raportăm d. e. la activitatea însuflețită a dlui dr. Petru Barbu, bărbat de încredere în Caransebes.

Peste tot e constatat, că unde bărbații de încredere sânt împinși de zelul pentru binele societății și a scopului urmărit de ea, numărul membrilor se menține și aranjările de reprezentațiuni teatrale destul de dese. E prea știut, că în multe locuri se înscriu membri cu ocaziunea adunărilor generale, dar după aceea, dacă nu este cineva, ca să țină viu interesul și mai departe, nu se mai răspunde îndatoririlor luate și nu se mai achitează de taxele de membri

În anul expirat comitetul a avut bucuria a mai înregistra sprijinul de bărbați noi de încredere a domnilor: dr. Ilie Traila avocat în Oravița, dr. Elie Daian protopop gr. cat. în Cluj și dr. George Dobrin avocat în Lugoj. În Lugoj comitetul a găsit un puternic ajutor în dl avocat dr. G. Dobrin, carele și a și început activitatea sa. Sprijinul dlui dr. Dobrin ne este foarte prețios, de o parte că în Lugoj este o frumoasă și însuflețită falangă de clasă cultă românească, cu bune tradiții în privința artistică, iară de altă parte, că tot dsa este acum și președintele Reuniunii române de cântări și de muzică. În 6 și 26 august n. s'a și ținut două consfătuiri a fruntașilor din Lugoj discutând afaceri menite a sprijini cauza teatrului român.

S'a mai adresat comitetul anul acesta și cătră alți fruntași români, cu rugarea să primească sarcina de bărbați de încredere.

Comitetul a eliberat diplomele membrilor fondatori și pe viață înscriși la adunarea generală din Bistrița și anume pentru: a, membri fondatori:

1. Dr. Demetriu Ciuta advovat în Bistrița.
2. Ioan Baci, preot gr. cat în Șoimuș.

3. „Bistrițeană“, institut de credit și economii în Bistrița.

4. „Aurora“ societate de păstrare și împrumut în Năsăud.

b. Membri pe viață:

1. Dr. Gavril Tripon, avocat în Bistrița.

2. Dr. George Linul

3. Eugen Bran „ în Teaca.

În decursul anului s'au mai înscris: Dl dr. Ioan Hosanu, medic în Brașov, membru fondator, și dl Ilie Curescu, președintele comunității de avere în Caransebeș, membru pe viață.

Faptul, că Societatea a putut înscrie în cartea sa de aur în un an 5 membri fondatori și 4 pe viață, denotă că în inima clasei noastre culte viază un avânt idealistic destul de puternic.

În anul 1901 a murit în Câmpeni fericitul Petru Ioanette. Când își făcuse testamentul s'a cugetat și la societatea noastră și i-a lăsat un legat de 200 cor. Dl dr. Laurențiu Popp, avocat în Abrud, a binevoit a reprezenta societatea și a esoperat de s'au rădicat anul acesta banii. În urma aceasta comitetul a înscris numele binefăcătorului Petru Ioanette în șirul membrilor fondatori.

Societatea numără azi 325 membri și anume: 93 membri fondatori, 79 pe viață și 153 membri ordinari.

În decursul anului a chemat Domnul dintre membrii societății pe fericiti: Dimitriu Suciu, fost director de bancă în Jibou și pe Ioan Petric fost protopresbiter în Brașov.

În raportul nostru din anul trecut arătasem, că până aci nu s'a putut realiza dorința membrilor Societății exprimată la adunarea generală din 1900, din Orăștie, de a vinde hârtiile de valoare române spre a eloca banii pe la băncile noastre. Promisesem înse că vom ținea în evidență chestiunea aceasta și la timp potrivit vom face vânzarea. Sântem acum în măsură a ve raporta, că comitetul aflând anul acesta impregiurările favorabile, a vândut toate hârtiile de valoare române, ce avea societatea și anume scrișurile fonciare rurale de 5% cu prețul de lei 100.30 și renta română de 4% cu 86.75. Peste tot a luat suma de cor. 156.635. Baniii aceștia s'au depus la mai multe bănci române spre fructificare.

Avea Societății cu sfârșitul lunii lui iunie 1903 face cor. 331.309.47. Sub titlul de taxe de membri s'a incassat cor. 3719.16.

Detailurile referitoare la starea averii Societății și la purtarea socotelilor anului trecut se pot vedea din rapoartele speciale ale cassarului Societății.

În biblioteca teatrală inițiată de comitet încă în anul 1897, dată în editura librăriei Ciurcu din Brașov, dar pusă sub supraveghierea vicepreședintelui, dlui Virgil Onițiu, a apărut anul acesta numărul al 10, conținând piesa: „În vacanții“, comedie într'un act de dna Maria Baiulescu. Piesa aceasta constituie numărul ultim al bibliotecii, căci se făcuse contractul cu librăria Ciurcu pentru editarea numai a 10 numere.

Biblioteca teatrală și-a avut și până acum importanța sa în dezvoltarea literaturii dramatice și va servi și de aci înainte de un repertor de piese de utilizat pentru trebuințele noastre teatrale.

Comitetul încredințându-se, că diletanții noștri se isbesc totdeauna de greutatea la alegerea pieselor de jucat, nefiind în măsură a cunoaște și a-s pro-

cură piesele de dorit, din cauza neorientării asupra literaturii dramatice publicate în limba română, și că din cauza lipsei de orientare aceia sânt în multe cazuri siliți a alege piese nepotrivite, s'a simțit îndemnat a se ocupa și de chestiunea aceasta și a lua măsuri de a se subveni lipsei acesteia. Comitetul are idea de a forma o bibliotecă a Societății, care să cuprindă toate piesele teatrale, cari se găsesc publicate în limba românească, precum și alte publicațiuni ce aparțin literaturii dramatice. Piese teatrale să se studieze și pe baza aceasta să se compună un fel de canon, în care să fie integrate toate piesele ce pot fi recomandate diletanților spre reprezentare. În modul acesta s'ar da ori căruia, care ar avea trebuință a se orienta în privința aceasta, posibilitatea a ști ce piese are de ales și de unde și le poate procura.

În scopul acesta e necesar a se pune în fiecare an în bugetul Societății o sumă oare-care. Se înțelege, pentru anul prim se reclamă o sumă mai mare, având a se forma biblioteca, iară în viitor se vor cere sume neînsemnate, având numai a se alimenta acea bibliotecă cu ce mai apare succesiv în materia aceasta în literatura noastră.

În urma impregiurării, că dl Nicolae Petrescu, membru în comitet și cassar al Societății, s'a mutat cu locuința din Brașov la Fofeldea, comitetul s'a vădut, spre adâncul său regret, lipsit de sprijinul devotat și conșciențios ce dl Petrescu îl acordă în calitate de cassar.

Și fiind că dl Petrescu a fost ales cassar de adunarea generală, comitetul se vede îndemnat a ve comunica dimisiunea dlui cassar și a ve ruga să binevoiti a dispune de aci întregirea postului de cassar al Societății pentru restul periodului acestuia.

În speranța, că onorata adunare generală va primi planul de acțiune prezentat spre deliberare, comitetul a și luat măsurile necesare de a se putea începe cu lucrările pregătitoare deja în toamna aceasta. Înainte de toate a luat măsuri ca să se trimită deja în toamna aceasta un tiner în străinătate spre a se perfecționa în arta dramatică. În scopul acesta a și pus în proiectul de buget, ce vi se prezentă spre admitere, suma de 3000 coroane. Din suma aceasta se vor constitui: un stipendiu, un premiu pentru o piesă teatrală și eventual alte ajutoare.

Ve mai comunicăm cu această ocaziune, că comitetul a ținut anul acesta 10 ședințe, în cari s'a ocupat de chestiunile ce le-a găsit necesare dezvoltării intereselor Societății și administrării conșciențioase a averii Societății.

Anuarul al VI al Societății, de pe anul 1902—1903 a apărut în săptămânile din urmă și s'a trimis tuturor membrilor, redacțiunilor și multora dintre bărbații fruntași și literați. Acest Anuar se estinde pe 198 pagini.

În fine, rugăm pe onorata adunare generală, ca după ce va fi aprețiat cele cuprinse în acest raport, va fi examinat și studiat planul de acțiune și va fi censurat socotelile prezentate precum și dările de seamă despre averea Societății, — să binevoiască:

- 1, a lua la cunoștință raportul comitetului;
- 2, a primi planul de acțiune relativ la lucrările de executat pentru pregătirea înființării teatrului român;
- 3, a primi bugetul prezentat;
- 4, a îndeplini alegerea cassarului Societății, și

5, a da comitetului absolutului pentru gestiunea anului 1902/3.

Din ședința comitetului Societății pentru crearea unui fond de teatru român ținută în S.-Sebeș la 14/27 august 1903.

Iosif Vulcan
președinte.

Dr Iosif Blaga
secretar.

Voci de presă

despre adunarea din Sebeșul-săsesc.

«*Gazeta Transilvaniei.*»

De la adunarea pentru fond de teatru. Publicând în patru numere un raport amănunțit, vechiul organ de publicitate își începe referada în numărul ultim sub acest titlu cu următoarele cuvinte:

„Cetitorii numărului nostru de duminică știu, că zilele de 28 și 29 august au fost zile de mândrie și înălțare sufletească pentru Românii din Sebeșul-săsesc și impregiurime, zile de veselie și însuflețitoare serbători naționale românești — căci în acele zile s'au ținut acolo adunarea generală a „Societății pentru crearea unui fond de teatru român“.

«*Tribuna Poporului.*»

Teatru românesc. Lin să le fie somnul de veți și binecuvântată memoria bărbaților din generația de la 1848... Pentru că din curajul și optimismul lor, ba chiar și din naivitatea unora, a resărit binele de care ne bucurăm azi cu toții.

Între aședămintele înființate de această mare generație este și Fondul pentru teatru românesc... Eră natural, ca cei cari la 1848 visați pe Câmpul Libertății un Ardeal cârmuit de prin. român și pe la anii șesezeci vëduseră Asociația funcționând, avënd în frunte doi mitropoliți, să se gândească și la crearea unui teatru românesc. Au emis deci un apel scris cu atăta căldură și optimism, încât nouă, celor de azi, ne vine să ne crucim de naivitatea lor sfântă... S'au pus pe lucru cu atăta încredere, ca și când în decurs d'un an doi ar avea să inaugureze marele teatru național și d'alungul și d'altul țării Ardealului să umble trupele de actori români, propovëduind frumusețile limbei românești și făcënd cunoscut tot ce geniu latin a creat...

Itată inse, au trecut treizeci și doi de ani, fără să avem nici teatru nici vre-o trupă de actori. Ci ne bucurăm că am ajuns cel puțin la puțința de a discuta cum să se pună la cale înființarea unei asemenea trupe... Ne bucurăm că există Societatea pentru crearea unui fond cu ajutorul căruia să ne formăm actori români... Și bucuria noastră este cu atât mai mare, cu cât zeu, p'o vreme Societatea aceasta abia că vegetă, azi este inse condusă cu pri-cepere, zel și vigoare, așa că din an în an fondul sporește, după cum s'a ajuns și la înțelegere în puțința realizării scopului măreț.

«*Telegraful Român.*»

Din Sebeșul săsesc. Adunarea generală a Societății pentru crearea unui fond de teatru român. Trecură și aceste zile de serbatoare, de viață românească, de mișcare și însuflețire națională, zilele adunării generale a „Societății pentru crearea unui fond de teatru român, — ținută în acest oras, — și cei ce am participat la ele ducem cu noi cele mai bune impresiuni și cele mai dulci suvenirii de pe aceste ținuturi cu frumoase tradiții românești.

Eū unul aveam mare temere, că după strălucitul succes ce l-a avut adunarea „Asociațiunii“ la Baia-mare, o a doua adunare românească, ținută în aceeaș lună, nu va avea succesul dorit și așteptat, pentru că combinam așa: sūntem puțin și sūntem săraci, nu putem purtă cheltueli duple, unii și aceeași oameni în una și aceeaș lună. Dar m'am convins că nu-i așa. Sūntem mulți și nu sūntem tocmai săraci, și de pe partea aceasta am putea ținea chiar și mai multe adunări naționale, dacă... Dar să lăsăm acest „dacă“ nelămurit. Destul că și adunarea generală a Societății pentru crearea unui fond de teatru român a fost tot atât de succasă ca și a societății sore, sau mame, cum îi zic unii, a „Asociațiunii“ noastre. Ba a avut unele particularități cari pot să o pună chiar de-asupra. De es. ce n'a putut să ne deie „Asociațiunea“ cu secțiunile ei literare, ne a dat Societatea pentru fondul de teatru: o delicioasă ședință literară de prima ordine. Ne-a mai dat apoi și o reprezentațiune teatrală artistică, de care ne vom aduce aminte multă vreme.

«*Drapelul.*»

La Sebeșul-săsesc se deschide mâne adunarea generală a Societății pentru teatru român, care fără îndoială se va ținea în cumpănă cu măreața adunare a Asociațiunii, ținută la Baia-mare.

Societatea de teatru e mai tineră decât Asociațiunea, s'a înființat cu un deceniu mai târziu și începutul activității acestei Societăți cade tocmai în epoca deceptiilor noastre politice, în epoca când restabilirea constituțiunei în loc să ne deschidă calea liberei dezvoltări naționale și culturale, ne-a creat o situație politică și națională cu mult mai dificilă, decât cea de care am avut parte sub urgisitul absolutism.

Sub forme la aparență constituționale s'a inaugurat la noi absolutismul de rassă, care a devenit cu vremea cel mai neimpăcat adversar al mișcărilor noastre culturale naționale.

Și efectul acestei stări politice deplorabile nu a putut întârziă nici în viața nouă înființatei Societăți. Greutățile politice au început a înăbuși însuflețirea, care a dat viață Societății și lumea deceptiunată a început să considere scopul în care s'a fondat Societatea drept un vis utopist, lipsit de ori-ce actualitate și de ori-ce posibilitate de a fi vre-o dată prin noi relisat.

La aceasta s'a mai adăugat și gelosia nemotivată între Asociațiune și Societatea de teatru, fiind ambele societăți cu adunări generale ambulante, așa încât cu durere am observat, că interesul pentru Societatea de teatru a început pe o vreme să scadă mereu, până ce un restimp de mai mulți ani a sistat ori ce activitate, n'a ținut nici chiar adunări generale.

Soartea Societății părea pecetluită pentru tot-dauna. Ei, dar schinteia nu se stinsese, ci ardea numai ascunsă în spuză, așteptând un vânt prielnic, ca din nou să aprindă flacăra sfântă în inimile Românilor, capabili de cultura idealelor.

Mutându-și Societatea sediul de la Budapesta la Brașov, a reinviat Fenicele din cenușa proprie. Cu drept cuvânt datăm de la acest moment o epocă nouă în viața Societății.

Noul comitet, în frunte cu dl Iosif Vulcan, inițiatorul și unul din fondatorii Societății, a desfășurat cu însuflețire drapelul Thaliei române și cu însuflețire au început Românii să se grupeze din nou în

giurul acestei societăți, al cărei scop nu mai eră considerat de o utopie, ci de un ideal mare, a cărui realizare depinde numai și numai de la jertfele și însuflețirea noastră.

Au dispărut și veleitățile de gelosie dintre Societatea de teatru și Asociațiune, în locul acestor veleități ridicole s'a dezvoltat o adevărată dragoste, care leagă astăzi intim cele două surori, ambele chemate să ducă înaintea cauza mare a culturii naționale românești.

Astăzi cu bucurie constatăm, că ambele aceste instituțiuni naționale culturale sânt în floare și în giurul ambelor se grupează publicul românesc cu adevărată însuflețire, aducând pe ambele altare, ridicate culturii naționale, prinos sincer și cu inimă curată.

« Activitatea. »

Societatea de teatru român. Mâne, vineri, ziua sf. Marie își ține Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român adunarea sa generală în orașul Sebeșul-săsesc. Ne este în proaspătă memorie însuflețita adunare generală a Asociațiunii de la Baia-mare și entuziasmul, apoi căldura cu care bărbatii noștri de acolo au știut să ridice însemnătatea zilei într-o promovare a culturii poporului român, și iacă un nou prilej se dă fraților Sebeșeni și oaspeților ce se vor aduna aici, de a se manifesta pe lângă a doua societate culturală română.

Cu acelaș dor și iubire de neam se vor grupa tot ce avem mai bun împregiurul Thaliei române, ducând cu un pas mai aproape destinele acestei societăți de realizarea ideii de odinioară, a vrednicului ei președinte.

Vom avea din nou prilej a auzi din graiul viu al cărmaciului ei cuvinte alese de îmbărbătare și înviațiuni practice, cari din ce în ce o să ne apropie de rezultatul dorit, de care mai mult ca ori și cine este pătuns. Din nou se va provoca la convingerile sale hotărâte prin glasul său tremurând înse plin de foc juvenil.

„Cuprins de o negrăită fericire, ca cel ce și-a vădit visul cu ochii, cad în genunchi tremurând și înalță spre cer glasul meu slăbit: Acum slobodește, Doamne, pe robul teu“

Acestea le-a zis ilustrul bărbat, dl președinte, Iosif Vulcan, la adunarea generală din Seliște. Noue nu ne remâne decât ai dori din inimă, să-și vadă dorul împlinit, ideia lui încoronată și Thalia română pusă în praxă.

O dorim aceasta, pentru că convingerile lui desfăcute de atâtea ori în scris și cu glasul viu au pătuns deja în obștea română. Sântem convinși, că teatrul ocupă locul prim în toate ramurile poesiei, acolo se unesc împreună oratoria, muzica și pictura, nu este numai o ocupație foarte nobilă și folositoare, fără este în timpurile de față cea mai universală și mai influențatoare petrecere, pentru că distrăgând deopotrivă îngerează asupra inimii și spiritului; ne învață cunoștință de oameni, ne admoniază și apără de rele și promovează virtute.

Teatrul este cea mai bună școală practică a filosofiei vii și cunoștinței de om.

Tragem atențiunea st. adunării generale la rezolvirea corespunzătoare a punctului 6 din programul zilei II de la care va atârna soarta acestei instituțiuni naționale române.

Fie, ca concludul ce se va aduce, să fie bine chibzuit și practicabil, iar scopul să se ajungă!

Salutăm cu nespūsă bucurie pe stegarii Thaliei române, pe toți aceia cari osteneșc pe lângă treburile Societății de teatru național român, iar fraților Sebeșeni le dorim succes imbelșugat!

« Poporul Român. »

Adunarea Societății pentru fond de teatru român la Sas-sebeș. Zile de bucurie și mare serbătoare a avut orașul Sas-Sebeș vineri, în ziua de Sf. Marie, sâmbătă și duminică. Societatea pentru fond de teatru român, sora Asociațiunii, și-a ținut adunarea generală din acest an la Sebeș, ca în totdeauna în prezența unui public ales și pe lângă o demnitate corespunzătoare scopului măreț, pe care îl urmărește.

Pentru noi Români e de mare însemnătate această Societate, pentru că scopul ei e de a pune basă teatrului românesc, pe care noi încă nu-l avem și a cărui lipsă e adânc simțită în sinul nostru. Toate popoarele culte își au teatrul lor și la toate acest teatru e unul din cei mai puternici factori de înaintare ai culturii naționale, pentru că știut este că teatrul e o școală, care îți toarnă în suflet moravuri bune, sentimente nobile și cultură aleasă, ceea ce este baza fericirii unui popor. De aceea e atât de însemnată și Societatea aceasta pentru fond de teatru, al cărei scop e atât de nobil și sublim ca și al Asociațiunii: cultura și nobilitarea poporului român. Din acest motiv sânt de mare însemnătate pentru noi adunările generale ale acestei societăți, pentru că hotăririle lor sânt menite de a-ș revêrsă rodul asupra neamului nostru întreg.

Adunarea din anul acesta a fost una din cele mai însemnate.

« Foata Poporului. »

Teatru Român. Vineri și sâmbătă săptămâna trecută s'a ținut la Sebeș adunarea Societății pentru crearea unui fond de teatru român. Adunarea a isbutit foarte bine și a fost, împreună cu serbările, o vrednică soață a adunării Asociațiunii de la Baia-mare.

Ceea ce ne înveseșce mult, este faptul, că atât în Baia-mare, cât și în Sebeș au luat parte la adunare mulți țărani de ai noștri din partea locului. Noi am îndemnat și îndemnăm din nou pe iubitul nostru popor a se interesă de astfel de adunări și a luă parte la ele după putință, căci multe bune și frumoase poate vedea și învêță.

Dând raport despre adunare și serbări la alt loc al foatei, aci reproducem frumoasa vorbire de deschidere a presidentului, a dlui Iosif Vulcan, în care arată însemnătatea teatrului în viața popoarelor, cum și niusințele Societății noastre de teatru.

* Felicitări sosite la adunare.

Sibiiu. Dlu Iosif Vulcan, president Societății pentru fond de teatru român. Doritori de a vedea înălțându-se cât mai nentârziat altarul Thaliei Române și respândind cultura minții și a inimii — felicităm fruntașii Societății pentru rezultatele splendide și până aci obținute. Sibiiu 27 august 1903. Pentru Reuniunea sodalilor români din Sibiiu. Victor Tordășianu president, I. Apolzan notar.

Seliște. Societății fondului de teatru român. Salutăm pe pionerii Thaliei Române. Trăiască! Dr. Stroia, Mosora. Pișteu, Nicolae Popescu, Dobrin, Popa, Preot. Romanescu.

Cluj. Iosif Vulcan președinte. Teatrul este soare ce luminează trecutul națiunii și arată calea spre viitor. Să trăiască cei ce lucrează pentru aceasta mândrie națională. Podoaba.

Viștea-de-jos. Vulcan președinte. Dorind realizarea idealului pentru teatru român atât de necesar cu trupă ambulată, salutăm respectuos adunarea generală. Trăiască comitetul și venerabilul președinte! Reuniunea bibliotecii populare. Nicolae Borzea paroc dresedinte.

Rodna veche. Iosif Vulcan președintele fondului de teatru român. Salutăm adunarea generală și dorim izbândă strălucită. Pentru institutul Fortuna. Iosif Tureu.

*

Epilogul adunării din Sebeș.

Comitetul Societății pentru crearea unui fond de teatru român a ținut în Sebeșul-săsesc, în ajunul adunării generale, o ședință extraordinară, la care au luat parte președintele Iosif Vulcan, vicepreședintele Virgil Onițiu, secretarul dr. Iosif Blaga și membrul Emanuil Ungurian.

În aceasta ședință, comitetul a luat hotărîrea, ca din suma de 3000 coroane, cerută a i se pune la dispoziție pentru începerea pregătirilor la înființarea Teatrului Național:

1, *Să dea o bursă* de 1500 coroane plus 250 coroane bani de călătorie, dlui Zaharie Bârsan, absolvent al conservatorului de declamațiune din București, spre a-și completa studiile în Berlin, cu obligațiunea impusă de planul de acțiune al Societății, ca adică după terminare timp de zece ani să stea în serviciul Societății;

2, *să publice un premiu literar* de 400 coroane pentru cea mai bună piesă într'un act scosă din viața poporului nostru.

Ambele aceste hotărîri credem că vor fi aprobate cu bucurie de toată obștea românească.

Cu Dumnezeu înaintel!

PICTURĂ.

Expoziție de tablouri în Blaj. Profesorul Smigelschi a pus la vedere publică în Blaj, în sala de gimnastică, o colecțiune de tablouri bisericești ale sale. Deschiderea expoziției s'a făcut în 30 august n. Cu aceasta ocaziune, precum cetim în „Unirea“, dl profesor dr. Rațu a ținut la început o conferință despre stilul bizantin, istoricul și dezvoltarea lui. Apoi mitropolitul Mihályi a pronunțat un discurs mai lung despre pictura religioasă și progresiva ei dezvoltare. După aceste a urmat privirea cartoanelor expuse. Toate icoanele sunt copiate după tablouri celebre. În total 40 de tablouri și cartoane.

TEATRU.

De la Teatrul Național din București. Repertoriul pieselor cari se vor juca pe scena Teatrului Național din București în viitoarea stagiune, va fi publicat în primele zile ale lunii septembrie. Se crede că direcțiunea generală a teatrelor, va da în antreprisă pentru două luni sala teatrului unei trupe de operă italiană, — și anume în lunile octombrie și

novembre. Între noile piese originale prezentate direcțiunei Teatrului Național din București pentru viitoarea stagiune, mai sînt: „Zestre“ și „Șearpele casei“ ai căror autori își ascund numele, și „Selavii moderni“ de dna Nelly-Cornea. Câte-și trele piese au fost încredințate membrilor comitetului teatrului spre a fi cetite.

Reprezentăție teatrală în Sebeșul-de-jos. Intelegința română din Sebeșul-de-jos va aranja la 13 septembrie n. reprezentăție teatrală, jucându-se piesele: „La Turnu-Măgurele“ comedie și „Hartă rezeșul“ monolog, ambele de V. Alecsandri. Ca introducere se va declama poezia: „Numai una“ de Coșbuc.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Masa studenților în Beiuș. Pr. Ssa episcopul dr. Demetru Radu petrecînd săptămânile trecute la Beiuș, a început șirul binefacerilor Sale prin un act important, care are să-i producă recunoștință și stimă generală. A înființat masa studenților, la care vor beneficia studenții de la gimnaziul de acolo, cîpătînd gratuit prînz și cină. Numarul acestor studenți s'a fixat la 15 și anume 10 greco-catolici și 5 greco-orientali.

Fundațiunea lui Gozdu. Reprezența fundatiunii lui Gozdu a ținut la finea lunii trecute și la începutul celei curente ședințe în Sibiu. Cu aceasta ocaziune, precum aflăm din „Telegraful Român“, s'a votat 154 de stipendii vechi și noue, în suma de 78400 cor. 95 fil. Și anume pentru 32 rigoroșanți, 57 juriști, 14 mediciști, 13 filosofi, 6 tehnici, 5 montanistici și silvicultori, 1 candidat de profesor la comercială, 10 gimnaziști, 13 caduți, 1 candidat de notar, 1 farmacist. În anul expirat s'a promovat într'u doctori 12 stipendiști, și anume: 9 în drepturi, 2 în științele administrative și 1 în medicină. S'a constatat, că mulți dintre stipendiști, mai vîrtos universitarii din Cluj, n'au satisfăcut datoriei de a se inscrie la studiul limbii și literaturii române și de a cerceta biserica în duminică și sîrbători, și din acest motiv s'a luat un conelus prin care se admoniază stipendiștii, ca să-și implinească și această datorie, căci la din contră nu li se va licuidă stipendiul.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *Petru Russu* din Chiețud și dșoara *Ema A. Lupan* din Silvașul-de-câmpie, s'a logodit. — Dl *Corneliu Gredina* și dșoara *Veturia M. Rimbaș* s'a logodit în Brad. — Dl *Petru Bărbat*, notar cercual în Șerecița și dșoara *Mărioara Micu* din Poiana-Merului s'a logodit.

Concurs pentru postul de prim-secretar al Asociațiunii. Comitetul central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român publică concurs pentru postul de prim-secretar al Asociațiunii, devenit vacant prin abdicarea dlui dr. Cornel Diaconovich, cu următoarele condiții: 1, Prim-secretarul trebuie să fie cunoscut ca bărbat de litere ori să aibă cvalificație academică; 2, Nu poate ocupa și alta funcțiune; 3, Salarul anual cor. 2400 și re-lut de cvartir cor. 800, ambele în rate lunare anticipative. Terminul concursului e 31 decembrie an. e.

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)